

Nr 33.

Ankom till riksdagens kansli den 14 mars 1920 kl. 3 e. m.

*Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av väckta motioner
angående minskning av den maximikvantitet spritdrycker,
som får utminuterat för kalendermånad.*

Närvarande: herrar Röing, Antonsson, Wijk*, K. A. Nilson, Boman, Rosén*, Månsson
i Hageström, Holmström, Bergman*, Heyman, Åhlmans Olof Olsson*,
Björkman, Bökelund, Uddenberg*, Olsson i Rosta, Lithander*, Björklund*
och Kant*.

* Icke närvarit vid justeringen av betänkandet.

I tvenne likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren, nr 119, av herrar *Björkman* och *Norling*, och den andra inom andra kammaren, nr 240, av herr *Igel* jämte fem andra ledamöter av kammaren, har föreslagits, »att riksdagen behagade besluta, att § 48 i kungl. förordningen av 14 juni 1917 skall erhålla följande förändrade lydelse:

Spritdrycker må ej till någon utminuterat i större myckenhet än två liter i kalendermånaden.

Efter därom skriftligen gjord framställning äger dock bolag, om särskilda skäl föreligga, medgiva köparen rätt att för visst tillfälle inköpa större myckenhet än sålunda stadgats.»

Beträffande vad motionärerna anført till stöd för sitt förslag får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet.

De väckta motionerna avse den förändring i 48 § i rusdrycksförsäljningsförordningen att maximum för månadsransonen vid utminuteriing måtte sänkas från 4 liter till 2 liter.

Såsom i motionerna erinrats, utgör måttet 4 liter resultatet av en sammanjämkning mellan kamrarnas olika meningar på denna punkt vid förordningens tillkomst, varvid första kammaren ansett en maximibestämmelse obehövlig, under det andra kammaren velat sätta gränsen vid 2 liter för månad. Någon utredning angående lämpligheten av en gräns vid just 4 liter har aldrig åvägabragts.

Under kristiden fick 48 § på nu förevarande punkt icke någon aktuell betydelse. De extraordinära förhållandena och främst bristen på spritvaror medförde, som bekant, vida längre gående inskränkningar än till och med 2 liter i månaden. Först från och med innevarande år har 48 § i praktiken trätt i tillämpning.

I de föreliggande motionerna har till stöd för förslaget om maxigränsens nedflyttande till 2 liter åberopats vad 1917 års motionärer i ämnet anförde till grund för samma ståndpunkt, vilken ock biträdades av samma års bevillningsutskott. Redan dessa motionärer kunde åberopa viss praktisk erfarenhet, i det att 2-litersgränsen på administrativ väg hade införts genom kungl. kungörelsen den 3 november 1916. I närvarande stund står givetvis till förfogande ett rikligare material av samlad erfarenhet.

Motionärerna hava åberopat, hurusom den under 1919 ökade sprittilldelningen medfört ökat antal fylleriförseelser, nämligen i Stockholm under första kvartalet 2,226, under andra kvartalet 2,846 och under tredje kvartalet 3,102. Enligt vad utskottet inhämtat var motsvarande siffra för fjärde kvartalet något lägre eller 2,852. Däremot har en stegring gjort sig gällande under innevarande år, i det att första kvartalet haft att uppvisa 2,884 fylleriförseelser och sistlidne april månad 965 eller ungefär 10 procent mera än mars, då antalet var 869.

Utminuteriingen av spritdrycker omfattade i Stockholm under 1919 års fyra kvartal respektive 211,008, 396,536, 417,014 och 443,522 liter samt under detta års första kvartal 984,534 liter. Jämföras dessa siffror med fylleriförseelsernas antal under motsvarande tider, visar det sig, att den ökade sprittilldelningen medfört ökning av fylleriförseelserna. Detta gäller icke blott Stockholm utan hela riket. 1919 års kvartalssiffror för hela riket voro således för utminuteriingen respektive 1,670,641, 3,203,294, 3,499,010 och 3,753,011 liter samt för fylleriförseelserna resp. 5,917, 9,121, 9,222 och 9,583. Under 1920 års första kvartal kommo på 8,190,451 liters utminuteriing 11,474 fall¹ av fylleriförseelser.

¹ Uppgift saknas för städerna Eskilstuna, Uddevalla, Gränna och Östhammar.

Tydligt är alltså, att fylleriförseelserna tilltagit i oroväckande grad och att åtgärder för deras stävjande måste tillgripas. Av den största effekten härutinnan bleve självfallet en minskad utminuteriug. De senaste månadernas erfarenhet har visat, att en dylik reduktion icke kan vara att förvänta med mindre den författningsenliga maximikvantiten nedsättes. Sprituttagningen på motböckerna har nämligen haft sådan omfattning, att maximikvantiteten i stort sett i verkligheten kommit att sammanfalla med minimikvantiteten. I många fall, då maximiransonen överstigit motboksägarnas egen förbrukning, har överskottet överlåtits åt andra, som tilläventyrs saknat egen motbok eller haft mera begränsad tilldelning. I andra fall hava personer på detta sätt kunnat förskaffa sig mera sprit än maximikvantiteten. Såvida ej restriktionssystemet överhuvud taget skall bliva illusoriskt, måste dylika vägar för åtkomst av sprit stoppas. Detta synes icke kunna ske på ett naturligare sätt än genom maximiransonens avsevärda nedsättande.

Vad den lojala förbrukningen beträffar, håller utskottet före, att det endast torde vara i få undantagsfall, som behov föreligger av så hög ranson som 4 liter. I regel lærer man vara fullt tillfredsställd med en tilldelning av 2 liter i månaden, såsom redan 1917 var föreslaget. Också hava flera försäljningsbolag redan från och med det nu gällande förordning trädde i kraft bestämt maximikvantiteten till lägre belopp än det i förordningen högsta medgivna, i flera städer till 2 liter i månaden, i andra till 5 à 6 liter i kvartalet, i ännu andra till 1 liter i månaden. Likaledes har man på grund av under år 1919 vunnen erfarenhet på flera håll under senaste tiden beslutat nedsätta maximikvantiteten till 2 liter i månaden. På andra håll är förslag härom under behandling.

Då härtill kommer, att varje motboksinnnehavare kan, jämlikt andra stycket i förevarande paragraf, få extra tilldelning för särskilda tillfallen av större representation eller eljest föreliggande behov av mera spritvaror än den normala tilldelningen, synes någon berättigad invändning icke kunna göras mot att nu taga det av motionärerna begärda steget.

Under hänvisning till det ovan sagda samt vad i motionerna anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte med bifall till förevarande motioner I: 119, av herrar Björkman och Norling, samt II: 240, av herr Igel m. fl., besluta, att 48 § i kungl. förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skall erhålla följande förändrade lydelse:

Spritdrycker må ej till någon utminuteras i större myckenhet än två liter i kalendermånaden.

Efter därom skriftligen gjord framställning äger dock bolag, om särskilda skäl föreligga, medgiva köpare rätt att för visst tillfälle inköpa större myckenhet än sålunda stadgats.

Stockholm den 14 maj 1920.

På bevillningsutskottets vägnar:

ERIK RÖING.

Reservationer:

1) av herr *Röing*, som anfört:

»Min principiella ståndpunkt i föreliggande ämne under normala förhållanden har jag angivit i den av mig jämte andra vid 1917 års riksdag väckta motionen nr 152 i andra kammaren. Sedan dess hava emellertid inträtt extraordinära förhållanden, som åtminstone tillsvidare ställa frågan i ett helt annat läge.

Jag tänker härvid i främsta rummet på lönnbränningen, som under senare tid varit i stadig tillväxt. Enligt vederbörandes uppgifter rörande rapporterade fall av lönnbränning, redenaturering och olovligt innehav av eller handel med brännvinsapparater uppgick antalet dylika fall under år 1919 i Stockholm till 1,047, varav kommo på de tre nämnda grupperna respektive 511, 434 och 102. För innevarande års fyra första månader hava motsvarande siffror varit 335, 10 och 78. Anmärkningsvärd är den relativt växande lönnbränningen, varemot redenatureringen praktiskt taget upphört.

Lönnbränningens starka inverkan på fyllerifrekvensen framgår därav, att av fylleriförseelserna under 1919 i Stockholm ett avsevärt och stadigt växande antal orsakades av nämnda hantering, nämligen under de fyra kvartalen respektive 152, 218, 648 och 1,364, motsvarande respektive 6,8, 7,7, 20,9 och 47,8 procent av totalantalet beivrade fyllerifall.

Vill man vinna motionärernas syfte att minska fylleriförseelsernas förekomst i allmänhet, synes man följaktligen i första rummet böra

tillse, att den olovliga brännvinsbränningen genom lämpliga åtgärder stävjas. Efter min uppfattning skulle en så långt gående reduktion av sprittilldelningen som den nu ifrågasatta snarast vara ägnad att giva ytterligare näring åt lönnbränningen. Därav skulle helt visst i sin ordning följa motsvarande stegring av fylleriförseelserna.

Den av utskottet åberopade statistiken ger vidare vid handen, hurusom den ökade sprittilldelningen medfört en avsevärt gynnsammare relation mellan kvantiteten utminuterad sprit och fylleriförseelsernas antal, även oaktat lönnbränningens särskilda inflytande. Även härutinnan ter sig alltså utskottets motivering föga bärkraftig såsom stöd för dess hemställan.

Av antydda skäl har det icke varit mig möjligt att i nuvarande situation taga det begärda steget fullt ut. För att emellertid i någon mån gå motionärernas krav tillmötes skulle jag för min del kunna vara med om att förorda en reduktion av maximikvantiteten för månad till *tre* liter. En så måttlig nedsättning torde icke öka frestelsen till anlitage av olovliga sätt att åtkomma sprit.

Jag har alltså ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte med bifall till förevarande motioner I: 119, av herrar Björkman och Norling, samt II: 240, av herr Igel m. fl., besluta, att 48 § i kungl. förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skall erhålla följande förändrade lydelse:

Spritdrycker må ej till någon utminuterar i större myckenhet än *tre* liter i kalendermånaden.

Efter därom skriftligen gjord framställning äger dock bolag, om särskilda skäl föreligga, medgiva köpare rätt att för visst tillfälle inköpa större myckenhet än sålunda stadgats.»

2) av herrar *Wijk, Antonsson, Boman, Heyman, Bökelund, Lithander* och *Kant*, vilka yrkat, att utskottet måtte hemställa,

att ifrågavarande motioner I: 119, av herrar Björkman och Norling, samt II: 240, av herr Igel m. fl., icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.